I N V E N T O I N T I R A P O R T T I

Lieto

Lausteenojan asemakaava-alueen arkeologinen inventointi

21.5.2026

Museovirasto

Arkeologiset kenttäpalvelut

Vesa Laulumaa ja Antti Laitinen

Tiivistelmä

Liedon Ilmaristen Lausteenojalle suunnitellun noin kolmen hehtaarin asemakaava-alueen arkeologinen inventointi tehtiin 21.5.2026. Inventoinnin maastotyöt toteuttivat tutkija Vesa Laulumaa ja apulaistutkija Antti Laitinen Museoviraston Arkeologisista kenttäpalveluista. Inventoinnin tavoitteena oli selvittää, sijaitseeko alueella muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita.

Esiselvityksessä tarkasteltiin muinaisjäännösrekisteriä, historiallisia karttoja sekä ilmalaserkeilausaineistoa. Alueella on arkeologista potentiaalia, sillä se on ollut kivikaudella merenrantaa noin 4300–5500 vuotta sitten. Lähialueilta tunnetaan kivikautisia ja rautakautisia löytöjä, ja erityisesti Lausteenojan varsi on ollut esihistorialliselle asutukselle otollista aluetta. Historiallisissa kartoissa alue näkyy pääosin peltona ja niittynä; 1800-luvun lopulla Vanhan Tampereentien varressa on sijainnut yksittäinen rakennus.

Maastotyössä kaivettiin 40 koekuoppaa ja koko alue tutkittiin metallinilmaisimella. Koekuopat ulotettiin pohjamaahan asti, ja niiden maaperä todettiin saviseksi, pääosin vanhaa peltomaata. Metallinetsinnässä havaitut löydöt olivat lähes yksinomaan 1900-luvun esineistöä, kuten pullonkorkkeja, nauloja ja muuta metallijätettä. Inventoinnissa ei löytynyt kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita.

Sisällys

Tiivistelmä

Arkistotiedot

Sijaintikartta

1. Johdanto 1

2. Inventoinnin valmistelu 2

3. Inventointialue ja sen historiaa 4

4. Maastotyön menetelmät ja tulokset 8

Kuvaluettelo 12

Lähteet 12

Luettelo työssä käytetyistä historiallisista kartoista 13

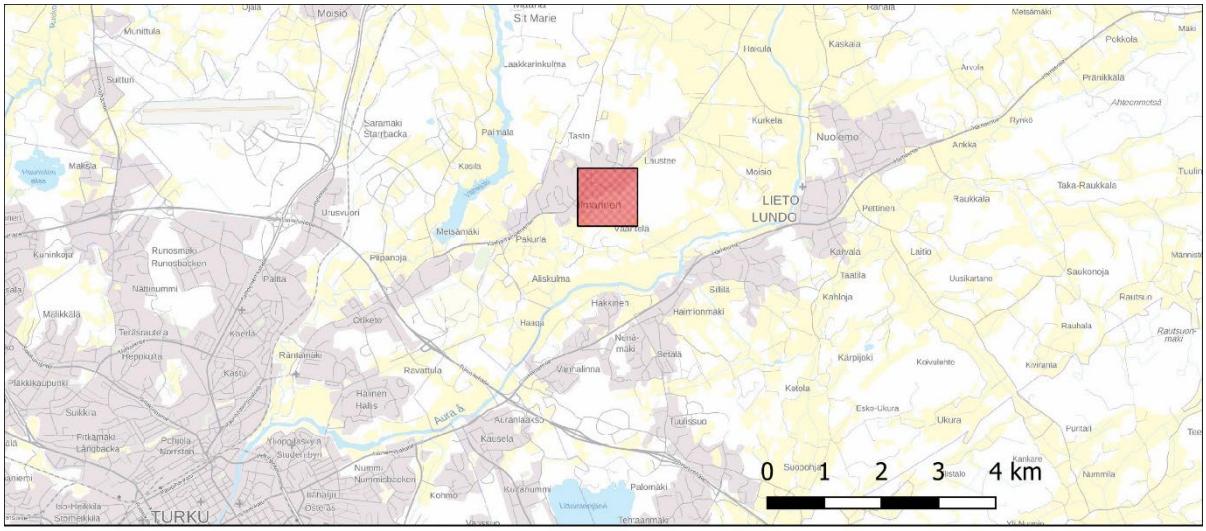
Kannen kuva: Inventointialuetta Lausteenojan länsipuolella. Kuvauskopterin kuva pohjoisesta. (AKDG7668:1)

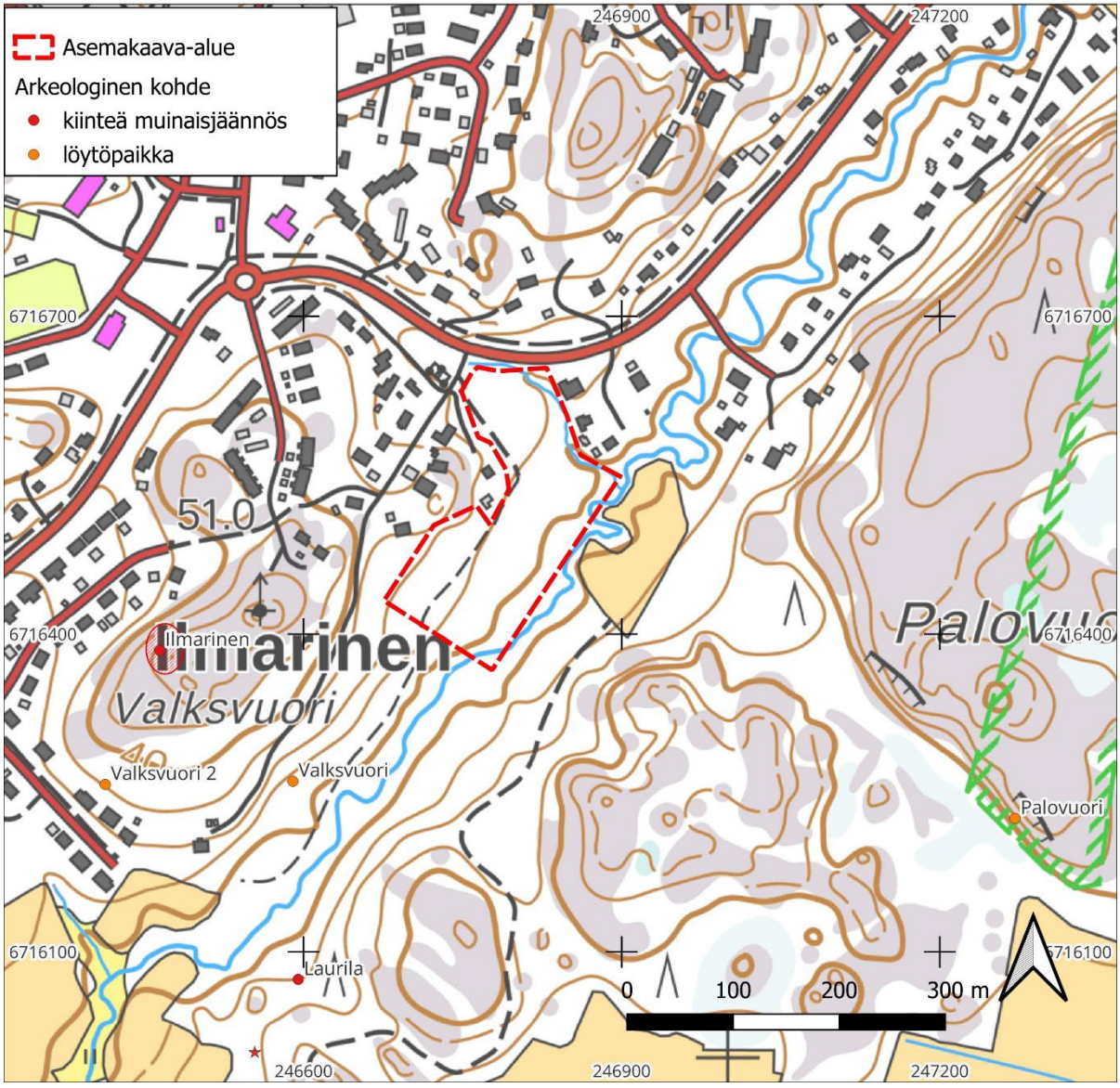
Arkistotiedot

Tutkimus:	Lieto, Lausteenojan asemakaava-alueen arkeologinen inventointi
Tutkimuksen suorittajat:	Tutkija FM Vesa Laulumaa ja apulaistutkija FM Antti Laitinen
Tutkimuslaitos:	Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut. PL 913, 00101 Helsinki
Tutkimuksen tilaaja:	Maanomistaja, yksityishenkilö
Tutkimusalueen laajuus:	3 hehtaaria
Koordinaatit:	P: 6716490, I: 246812, alueen keskipiste (ETRS89-TM35FIN)
Kenttätyöaika:	21.5.2026
Löydöt:	Ei kokoelmiin talletettuja löytöjä
Valokuvat:	AKDG7668:1–11

Raportti on arkistoituna pdf-muodossa Museoviraston asiakirjanhallintajärjestelmässä. Kopio on toimitettu työn tilaajalle ja alueelliselle vastuumuseolle.

Sijaintikartta

1. Johdanto

Liedon Ilmarisisten Lausteenojalle suunnitellaan uutta asemakaavaa pientaloille. Suunnittelualueen koko on noin 3 hehtaaria. Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo edellytti hanketta koskevassa kannanotossaan, että kaava-alueella tehdään arkeologinen inventointi, koska alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä ei ole ajantasaisia tietoja. Inventoinnissa tulee soveltuvilta osin käyttää maahan kajoavia menetelmiä sekä metallinilmaisinta maanalaisten muinaisjäännösten havaitsemiseksi.

Asemakaava-alueen maanomistaja tilasi inventoinnin Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Inventoinnin maastotyön toteuttivat tutkija Vesa Laulumaa ja apulaistutkija Antti Laitinen 21.5.2026.

Helsingissä 8.6.2026

Vesa Laulumaa

Kuva 1. Lausteenojan uomaa inventointialueen itälaidalla. Kuva luoteesta. (AKDG7668:9)

2. Inventoinnin valmistelu

Inventoinnin valmistelussa selvitettiin esihistoriallisen ajan kohteiden potentiaalia ja historiallisen ajan maankäyttöä ja asutusta inventoitavalla alueella (=asemakaavan suunnittelualue). Perustietoja alueen arkeologisista kohteista ja aiemmista tutkimuksista hankittiin Museoviraston muinaisjäännösrekisteristä ja kulttuuriympäristön rekisteriportaalin raporteista ja asiat.museovirasto.fi -sivustolta.

Arkeologisesti potentiaalisten alueiden muodostumiseen vaikuttaa useita tekijöitä, joista tärkeimpiä ovat vesistöhistoria, maaperä, etäisyys nykyisistä vesistöistä ja topografiset piirteet, kuten maaston kaltevuus. Esihistoriallisten yhteisöjen elinkeinot perustuivat metsästykseen, kalastukseen ja keräilyyn ja asuinpaikat sijaitsivat yleensä veden äärellä. Valmisteluvaiheessa todettiin, että lähialueelta tunnetaan kivikautisia löytöjä ja inventointialue on ollut merenrantaa kivikaudella noin 4300–5500 vuotta sitten, joten alueella on potentiaalia kivikautisen asutuksen osalta. Lähialueilta tunnetaan myös rautakautisia löytöjä ja erityisesti Aurajokilaakson ja muiden uomien rannat, kuten Lausteenojan, ovat olleet sopivia viljelykseen ja asutuksen syntyyn rautakaudella.

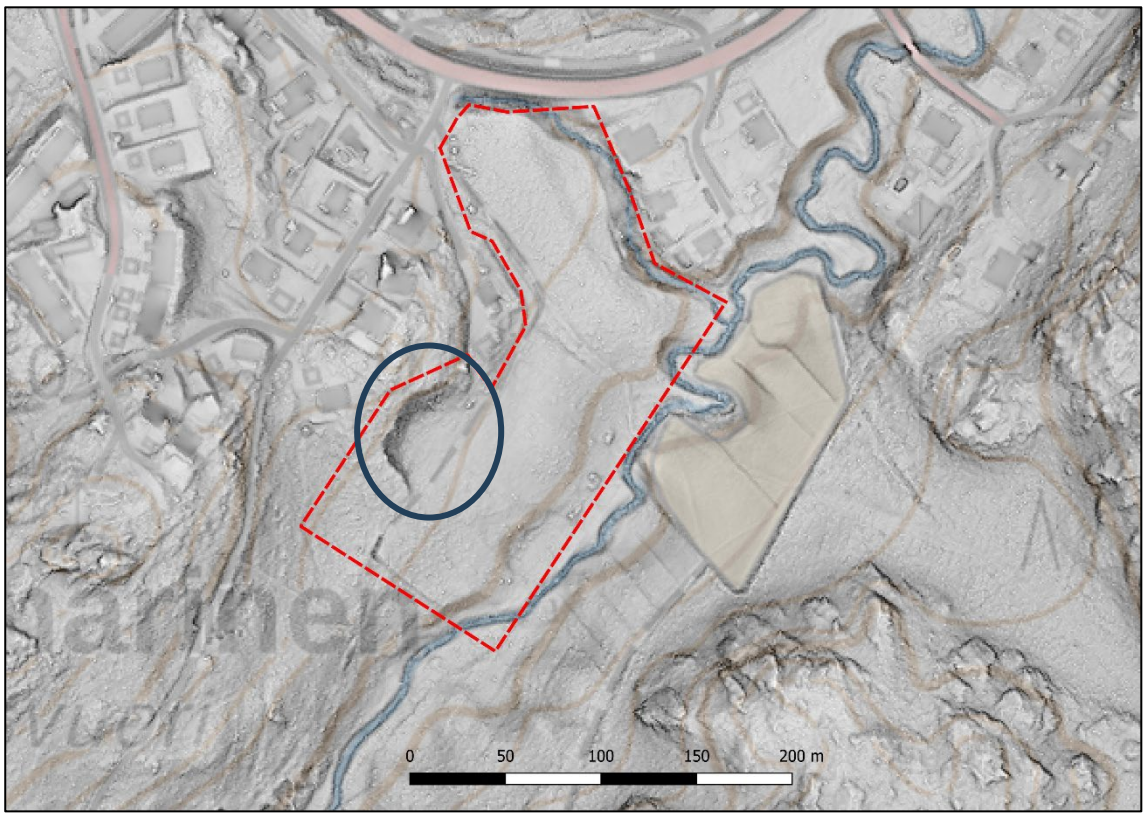
Historiallisen ajan kohteiden arkeologista potentiaalia selvitettiin tarkastelemalla historiallisen ajan karttoja. Vanhimmat aluetta esittävät kartat Kansallisarkiston kokoelmissa ovat 1800-luvulta, mutta sitä vanhempia aluetta esittäviä tarkempia uudistuskarttoja, kuten isojakokarttoja, ei kokoelmista löytynyt. Isojaon järjestelykartta on vasta vuodelta 1912. Kuninkaankartastossa (1776–1805) inventointialueella ei ole merkintöjä rakennuksista tai muista rakenteista. Senaatinkartaston karttaan vuodelta 1880 (lehti X17) on Vanhan Tampereentien varteen merkitty rakennus, joka on kadonnut myöhemmän maankäytön seurauksena. Rakennusta ei ole vuoden 1845 pitäjänkartassa. Muulta osin alue on ollut peltoa ja niittyä. Inventoinnissa käytettyjen historiallisten karttojen luettelo löytyy raportin lopusta. Luettelossa on myös linkki karttoihin Kansallisarkiston kokoelmissa.

Lisäksi tarkasteltiin 1900-luvun kartta- ja ilmakuva-aineistoja, joiden avulla voi selittyä maastossa havaittavia ilmiöitä. Em. aineistoja selattiin tai ladattiin vanhatkartat.fi-palvelusta, Paikkatietoikkunasta ja Paituli-latauspalvelusta (linkit lähdeluettelossa).

Valmisteluvaiheessa arkeologisia ilmiöitä etsittiin myös Maanmittauslaitoksen ilmalaserkeilausaineistosta tuotetuista visualisoinneista, joissa erityisen hyvin näkyvät maahan kaivetut rakenteet. Käytössä oli MML:n uusi 5 p/m^2 aineistosta tuotettu visualisointi, mutta siitä ei havaittu sellaisia ilmiöitä, jotka olisivat edellyttäneet erityistä kohdennettua tarkastusta maastossa. Inventointialueen länsireunassa oleva sorakuoppa erottuu ilmalaserkeilausaineistosta hyvin.

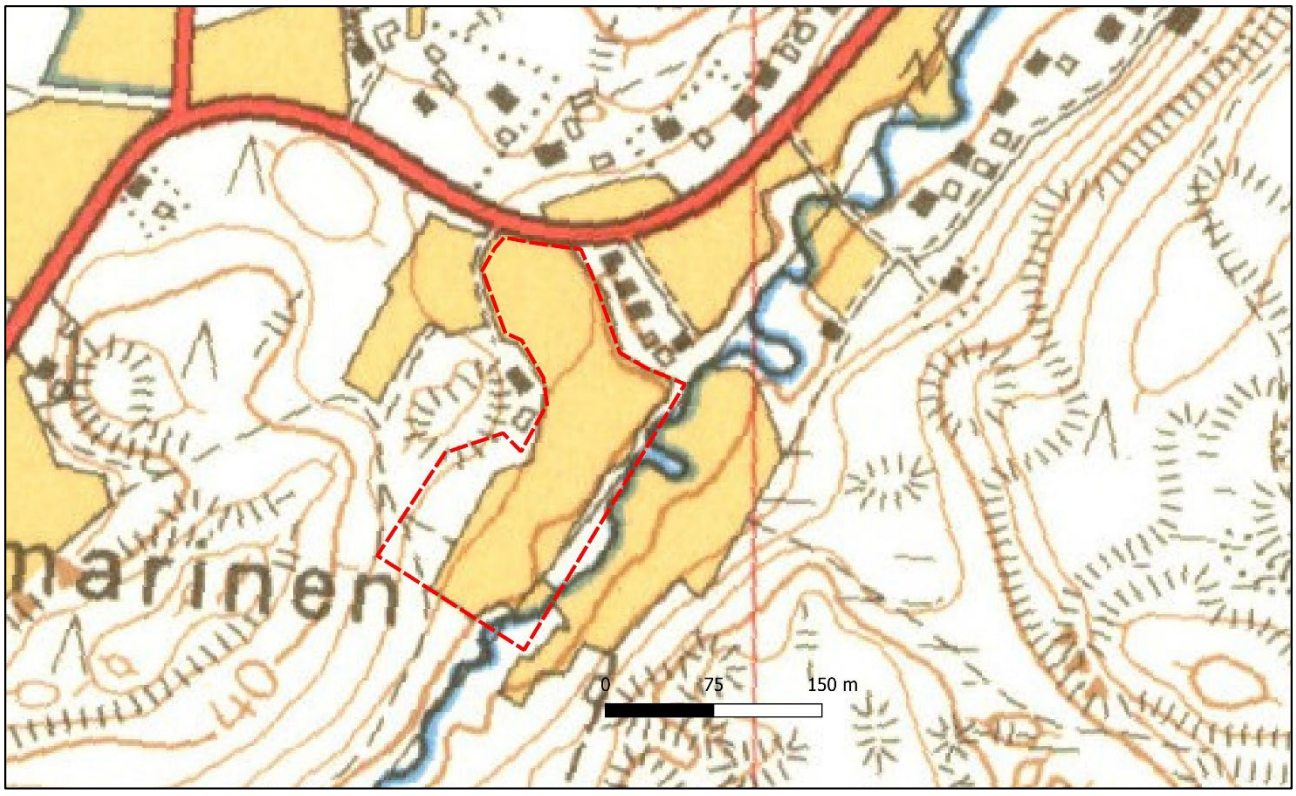
Kuva 2. Ote Senaatinkartaston kartasta (lehti X/17) vuodelta 1880. Kuvassa näkyy rakennus (ympyröity) Vanhan Tampereen tien reunassa.

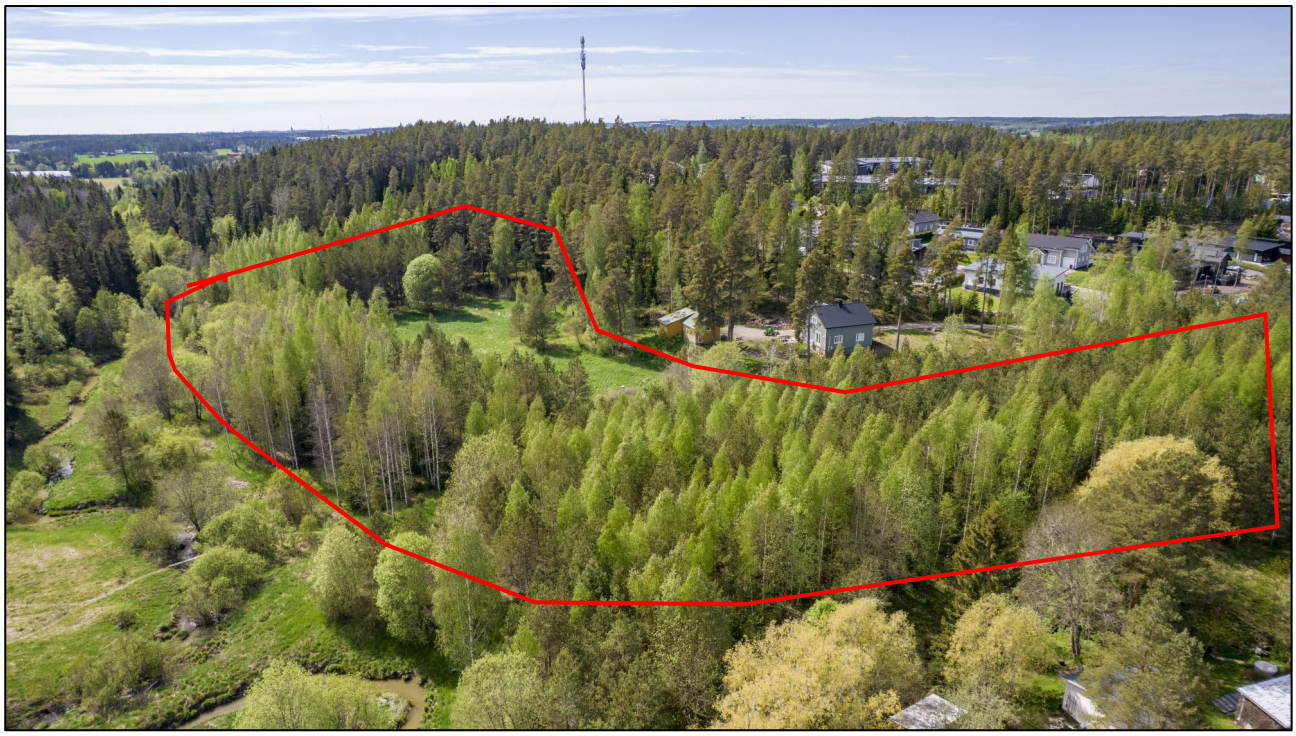

Kuva 3. Ilmalaserkeilausaineiston visualisoinnissa alueelta ei erottunut mahdollisia arkeologisia ilmiöitä. Sorakuopan ääriviivat (ympyröity) näkyvät hyvin alueen länsilaidassa.

3. Inventointialue ja sen historiaa

Inventointialue on kooltaan noin 3 ha. Se sijaitsee kapean ja mutkittelevan Lausteenojan länsipuolella ja maasto laskee itään kohti Lausteenojaa. Alueen maaperä on pääosin savea. Länsireunassa maasto kohoaa ja maaperä on soraa/moreenia ja alueella on vanha sorakuoppa. Alueen korkeus asettuu välille 17,5–35 mpy. (merenpinnan yläpuolella). Matalin kohta on Lausteenojassa ja korkein soraharjanteella. Pääosin alue on korkeudella 20–25 metriä mpy. Asutusta tai muita rakennuksia inventointialueella ei ole, mutta pohjoisosan ympärillä on Ilmarisen taajamaan kuuluvaa pientaloasutusta. Inventointialueen pohjoisreunassa kulkee Vanha Tampereentie ja peltojen läpi on kulkenut tieura, joka on vielä pohjoisosastaan näkyvissä, mutta muuten näkymättömissä pellon alla. Alue on ollut peltoa lukuun ottamatta länsiosan harjanteen laitaa. Nykyisin pohjoisosan pelto on metsitetty.

Kuva 4. Ote vuoden 1968 peruskartasta (1044 10), jolloin inventointialue oli vielä lähes kokonaan peltoa.

Kuva 5. Inventointialuetta Lausteenojan länsipuolella, aluetta hahmotettu kuvaan osapuilleen. Kuvauskopterin kuva koillisesta. (AKDG7668:2.)

Kuva 6. Inventointialueen pohjoisosaa. Polku johtaa Lausteenojalle. Kuva luoteesta. (AKDG7668:5)

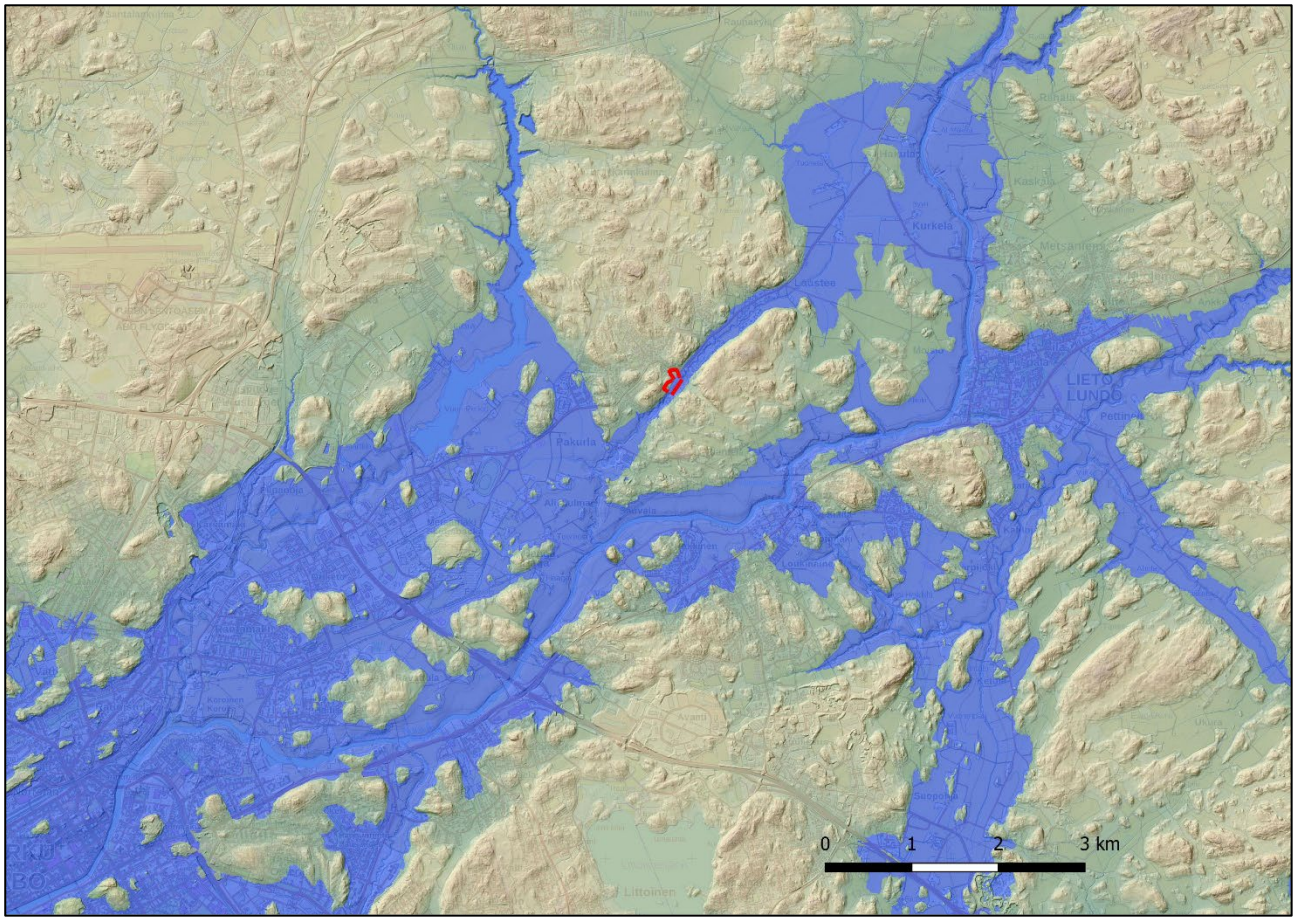

Kuva 7. Inventointialueen pohjoisosassa kasvaa varttunutta männikköä. Kuva koillisesta. (AKDG7668:11)

Kuva 8. Lausteenojan rannalla kasvaa koivuvaltaista sekametsää. Alue on vanhaa peltoa. Kuva koillisesta. (AKDG7668:10)

Kuten aiemmin jo mainittiin, inventointialue on ollut merenrantaa kivikaudella. Nykyinen Lausteenojan uoma on muodostanut salmen mantereen ja nykyisen Palovuoren alueen muodostaman saaren välissä. Salmi on johtanut Liedon pohjoispuolella olevaan laajaan merenlahteen. Kivikautisia kohteita tunnetaan lähinnä Aurajoen tuntumasta inventointialueesta hieman etelään. Lisäksi on tiedossa, että kivikautisia löytöjä on tehty Valksvuoren eteläpuoleiselta pellolta, ne ovat olleet yksityiskokoelmissa ja niiden löytöpaikkatietoa ei ole muinaisjäännösrekisterissä.

Kuva 9. Kivikautinen ranta noin 4300 vuotta sitten kivikauden lopulla. Inventointialue on kapean salmen rannalla. Merenrantavaihe hahmotettu 25 metrin korkeuskäyrän mukaan. (Perustuu Eronen et al 2001 maankohoamiskäyrään)

Rautakaudelle tultaessa noin 2000 vuotta sitten meri oli vetäytynyt jääkauden jälkeisen maankohoamisen tuloksena jo Turun keskustan liepeille ja rautakautinen asutus syntyi ja kehittyi jokilaaksoihin ja järvien rannoille, joilla oli viljelykseen sopivia hiesu- ja savimaita. Lähimmät rautakautiset löytöpaikat ovat Valksvuori 1 ja 2, joista on metallinetsinnässä löytynyt nuoremman rautakauden keihäänkärki sekä ruotoveitsi, jonka ajoitus voi olla rautakaudelta aina historialliselle ajalle asti. Valksvuorelta tunnetaan myös ajoittamaton matala kivilatomus, Ilmarinen.

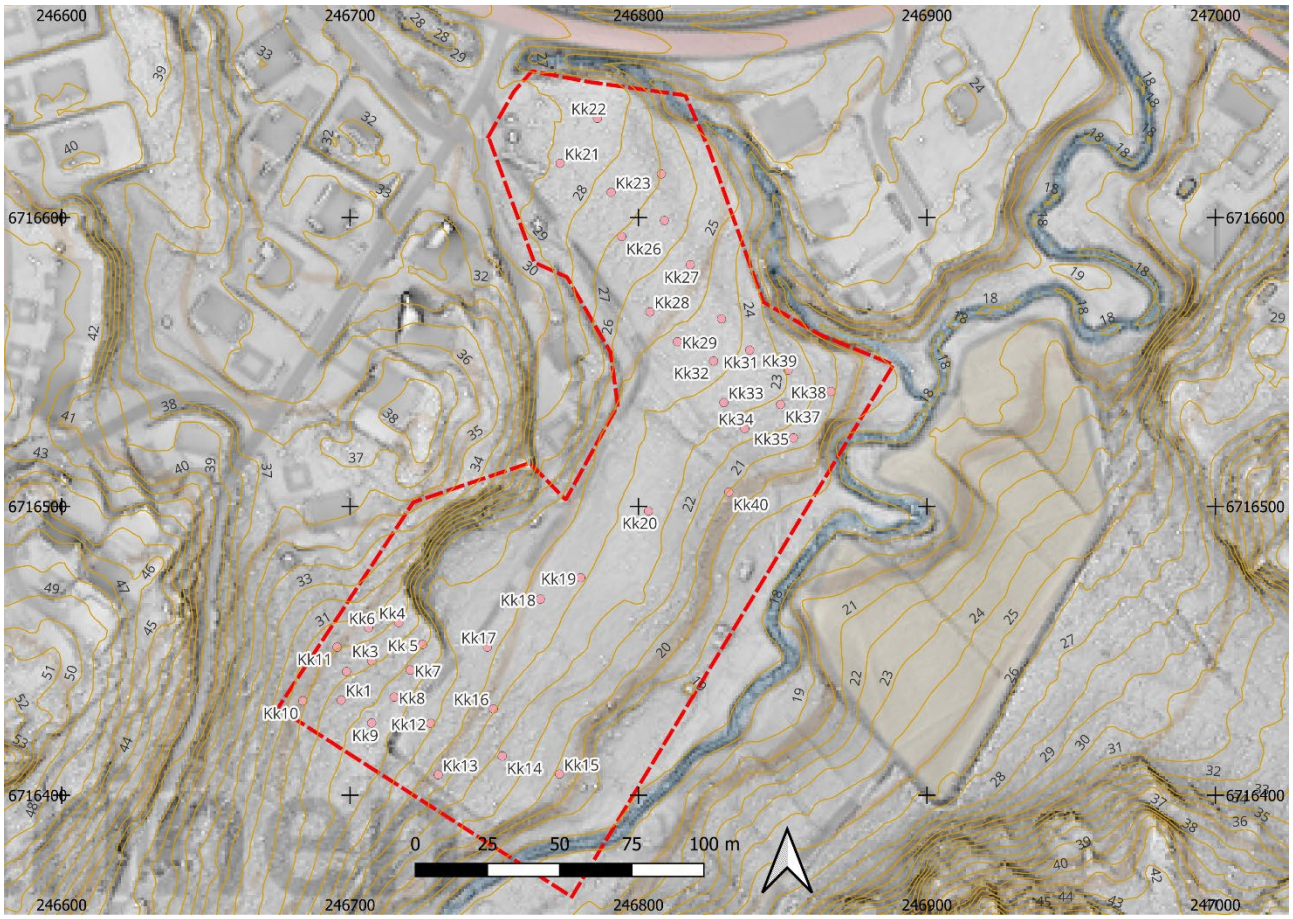
Laurila-niminen hautapaikka/löytöpaikka sijaitsee Lausteenojan eteläpuolella, jossa metallinetsinnässä on löytynyt Petersenin K-tyypin keihäänkärki ja rautainen ”yläruotoinen” veitsi, joista ainakin keihäs voidaan ajoittaa viikinkiajalle, noin 800–1050 jälkeen ajanlaskun alun. Kalmiston luonne ja sijainti ei ole selvillä. Rautakautisessa maisemassa on vielä (Siniskankare mjr) kuppikivi Lausteenojan pohjoispuolella.

Lähimmät keskiaikaiset kylät sijaitsevat lounaassa, jossa ovat yhden talon kokoiset suomalaisenoikeuden kylät Ilmarinen ja Harviainen. Lausteenojan yläjuoksulla ei ole ollut keskiajalla myöhempää kyläasutusta. Lähimmät kylät ovat Pakurla luoteessa, Sauvala etelässä sekä Vääntelä lännessä.

4. Maastotyön menetelmät ja tulokset

Maastotyöt tehtiin aurinkoisessa ja lämpimässä kevätsäässä 21.5.2026 hyvissä olosuhteissa. Maastotöissä kaivettiin 40 koekuoppaa pohjamaahan asti. Koekuoppien koko oli noin 30 x 30 cm, syvyys 40–50 cm. Koekuoppien lisäksi koko asemakaava-alue käytiin kattavasti läpi metallinpaljastimella. Lisäksi alue käytiin jalkaisiin kauttaaltaan läpi havainnoiden mahdollisia arkeologisia ilmiöitä. Metallinpaljastimen käytöstä vastasi apulaistutkija Antti Laitinen. Koekuoppien sijainti mitattiin Trimble Catalyst GNSS-laitteella, paikannustarkkuus oli 60 cm.

Koekuopitus aloitettiin inventointialueen lounaisnurkasta, jossa kasvaa varttunutta männikköä ja alueen maaperä vaikutti koskemattomalta. Oletus oli, että alueen maaperä olisi hiekkaa tai hiekkamoreenia, mutta koekuopituksessa todettiin maaperän olevan savista. Alue vaikutti kivikautisen asutuksen löytymisen puolesta potentiaalisimmalta, mutta koekuopista ei tullut löytöjä tai muutakaan muinaisjäännökseen viittaavaa. Muu koekuopitettu alue oli entistä peltoa, joka oli osittain metsitetty tai metsittynyt. Inventointialueen keskiosassa on vielä avoin niittyalue. Kaikissa koekuopissa havaittiin savensekainen peltomultakerros, jonka alla tuli esiin harmaa pohjasavi. Kuopat olivat löydöttömiä eikä niistä tullut esiin mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Kuoppien sijainti mitattiin edellä mainitun mukaisesti ja kuopista vain muutama dokumentoitiin valokuvaamalla, koska kuoppien kerrokset olivat lähes identtisiä.

Kuva 10. Koekuopat inventointialueella.

Kuva 11. Koekuoppa 2. Koekuoppa oli alueen lounaisnurkan männikössä. Kuopassa oli noin 5 cm pintaturve, jonka alla melko kostea savi. Kuva etelästä. (AKDG7668:6)

Kuva 12. AKDG7668:4. Koekuoppa 19. Kuopassa on savensekaista peltomultaa noin 35 cm ja sen alla harmaa pohjasavi. Kuva pohjoisesta.

Kuva 13. AKDG7668:7. Koekuoppa 23. Kuopassa on savensekainen ruskea melko irtonainen peltomulta kerros, paksuus noin 35 cm. Sen alla on harmaa pohjasavi. Kuva lounaasta.

Kuva 14. Koekuoppa 23 metsitetyllä vanhalla pellolla. Kuva lounaasta. (AKDG7668:8.)

Tarkkuusinventoinnissa edellytettiin metallinetsimen käyttöä, koska inventoitava vanha peltoalue oli rautakautisen asuinpaikan sijainnille potentiaalinen. Lausteenojan varrelta lounaan suunnasta tunnetaankin alle kilometrin säteeltä useampia rautakautisia löytöpaikkoja.

Peltoalue voidaan jakaa karkeasti kolmeen osaan, eteläisin on lähes luonnontilaista metsää, keskiosa on pääosin edelleen avointa niittyä ja pohjoisosa metsittynyttä vanhaa peltoaluetta. Metallinetsintä aloitettiin eteläisimmästä metsäalueesta. Alue käytiin läpi ylärinteestä kohti purouomaa ja takaisin noin 5 m välisissä kaistaleissa. Tiheimmän puuston ja muun kasvillisuuden kohdalla suorasta linjasta jouduttiin hieman poikkeamaan. Aluetta havainnoitiin noin korkeuskäyrän 20 m mpy. tuntumaan asti, koska rantatörmä muuttuu tästä uomaa kohden luiskamaiseksi rinteeksi. Pääosin koko alue pystyttiin kuitenkin kattamaan hyvin.

Kaikki havaitut signaalit rautaa lukuun ottamatta kaivettiin esiin. Rautasignaalit kaivettiin otantana niiden suuren määrän vuoksi. Etenkin pellon aukein keskiosa sisälsi paljon signaaleja, johon todennäköisesti vaikuttaa sen pysyminen peltokäytössä pisimpään ja pintakasvillisuuden vähäisyys verrattuna alueen muihin osiin. Kaikki kaivetut signaalit olivat kuitenkin 1900-luvun roskaa, kuten pullonkorkkeja, työkoneiden osia, foliosuikaleita, nauloja, luoteja yms. Yksi mahdollisesti historiallisen ajan nappi löytyi pohjoisimmasta osasta, siinä ei havaittu minkäänlaista koristelua. Signaalien kohdalle kaivettujen lapion pistojen maata tarkasteltiin myös mahdollisten muiden löytöjen varalta. Tämän tyyppisiin löytöihin lukeutuu pullolasia, laastia ja tiilen kappaleita, jotka ajoittuvat todennäköisesti 1900-luvulle. Metallinetsinlöytöjen ja koekuoppahavaintojen perusteella alueella ei ole rautakautisia hautoja tai asuinpaikkaa.

Kuvaluettelo

Kuvaaja Vesa Laulumaa

AKDG7668:1. Inventointialuetta Lausteenojan länsipuolella. Kuvauskopterin kuva pohjoisesta.

AKDG7668:2. Inventointialuetta Lausteenojan länsipuolella. Kuvauskopterin kuva koillisesta.

AKDG7668:3. Inventointialue on pääosin vanhaa peltoa. Kuva koillisesta.

AKDG7668:4. Koekuoppa 19. Kuopassa on savensekaista peltomultaa noin 35 cm ja sen alla harmaa pohjasavi. Kuva pohjoisesta.

AKDG7668:5. Inventointialueen pohjoisosaa. Polku johtaa Lausteenojalle. Kuva luoteesta.

AKDG7668:6. Koekuoppa 2. Kuopassa oli noin 5 cm pintaturve, jonka alla melko kostea savi.

AKDG7668:7. Koekuoppa 23. Kuopassa on savensekainen ruskea melko irtonainen peltomulta kerros, paksuus noin 35 cm. Sen alla on harmaa pohjasavi. Kuva lounaasta.

AKDG7668:8. Koekuoppa 23 metsitetyllä vanhalla pellolla. Kuva lounaasta.

AKDG7668:9. Lausteenojan uomaa inventointialueen itälaidalla. Kuva luoteesta.

AKDG7668:10. Lausteenojan rannalla kasvaa koivuvaltaista sekametsää. Alue on vanhaa peltoa. Kuva koillisesta.

AKDG7668:11. Inventointialueen pohjoisosassa kasvaa varttunutta männikköä. Kuva koillisesta.

Lähteet

Painetut lähteet

Alanen, Timo ja Kepsu, Sauli 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805*. SKS.

Eronen, M; Gluckert, G; Hatakka, L; Van De Plassche, O; Van Der Plicht, J; Rantala, P. 2001: Rates of Holocene isostatic uplift and relative sea-level lowering of the Baltic in SW Finland. *Boreas 30 (1),* 17–30.

Harju, Erkki-Sakari; Lappalainen, Jussi T 2012: *Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776–1805*. SKS:n toimituksia 1373.

Arkistolähteet

Pukkila, Jouko 2008: Turku–Lieto. Maarian-Ilmaristen osayleiskaavan laadintaan liittyvä arkeologinen inventointi. Turun maakuntamuseo. Museoviraston arkisto.

Internet-lähteet

Kansallisarkiston verkkopalvelut, www.arkisto.fi

Karttapaikka Lataa paikkatietoaineistoja - Maanmittauslaitos

Kulttuuriympäristön palveluikkuna https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx

Paikkatietoikkuna, http://www.paikkatietoikkuna.fi

Paituli-latauspalvelu, Paituli - Home (csc.fi)

Vanhat kartat -sivusto www.vanhatkartat.fi

Luettelo työssä käytetyistä historiallisista kartoista

Uudistusarkiston kartat

Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. A TURUN JA PORIN LÄÄNI. Lieto. A53:38/1-41 Pahka; Isojaon järjestely koskien tätä, Harviaisen, Pakurlan, Sauvolan ja Vääntelän kyliä (1912-1912). Tiedosto 5. Kansallisarkisto.

https://astia.narc.fi/uusiastia/viewer/?fileId=5976499871&aineistoId=2521579842

Senaatinkartasto

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ib.* Senaatin kartasto. X 17 [Lieto] (--). V. 1880. Tiedosto 1. Kansallisarkisto.

https://astia.narc.fi/uusiastia/viewer/?fileId=5978754059&aineistoId=2388211941

Pitäjänkartta v. 1845

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto. 1044 10 Ia.* -/- -_2 Lieto (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto.

https://astia.narc.fi/uusiastia/viewer/?fileId=5715035767&aineistoId=2383747590#